

PELS RIJCKEN MAGAZINE

COLUMN UIT DE LANDSPRAKTIJK

DE ZAAK HAAGSE BOVENLEIDING

GEMEENTELIJKE VASTGOEDDAG

REPORTAGE ACCESS TO JUSTICE

***“Toezichthouder
zoekt balans
tussen juridisering
en effectief
toezicht”***

Esther Lamboo,
Nederlandse Voedsel-
en Warenautoriteit

INHOUD

05 VOORWOORD

*Van Sandra van
Heukelom-Verhage*

12 GEMEENTELIJKE VASTGOEDDAG

*Gecoördineerde juridische
aanpak voor complexe
gebiedsontwikkeling*

20 INTERVIEW ESTHER LAMBOO, NVWA

*Toezichthouder
zoekt balans tussen
juridisering en effectief
toezicht*

06 COLUMN

*Uit de landspraktijk van
Reimer Veldhuis*

08 DE ZAAK HAAGSE BOVENLEIDING

*Energietransitie is
technisch en juridisch
vraagstuk*

24 REPORTAGE ACCESS TO JUSTICE

*Winnaar bekendgemaakt op
ImpactFest*

26 RECENTE PUBLICATIES

*Artikelen voor de vakliteratuur over
gerechtelijke uitspraken en andere
juridische ontwikkelingen*

VOORWOORD

Allereerst de beste wensen voor 2025!

Deze januari-editie van ons Magazine staat bol van verhalen waarin een blik op de nabije en verdere toekomst een belangrijke rol speelt. Met een fotoreportage staan we stil bij het inspirerende ImpactFest waar we de AI-applicatie van Lexgen in de schijnwerpers zetten met een bijdrage uit ons Access to Justice Fonds. We investeren via ons fonds nu al enkele jaren in de toegang tot het recht en met steeds meer duurzame impact.

In zijn column verhaalt landsadvocaat Reimer Veldhuis over meer feestelijkheden in belang van de publieke zaak. Zo werd de innovatieve gemeente Heemskerk uitgeroepen tot overheidsorganisatie van het jaar. We blijven vervolgens bij de lokale overheid met een reportage over de eerste Gemeentelijke Vastgoeddag. We lichten toe hoe belangrijk een integrale aanpak is, zoals onze kantoorgenoten op de negende verdieping hanteren, nu gebiedsontwikkeling steeds complexer wordt.

Een van de redenen voor die toenemende complexiteit is de energietransitie, zoals blijkt uit een infographic waarmee we in een oogopslag proberen de uitdagingen van de toekomst te tonen in de bebouwde omgeving. Voor een duurzame oplossing is een advocatuurlijk advies soms onontbeerlijk. In een verhaal over 'De Zaak' licht advocaat Iman Brinkman zijn advies toe waarin de ambities op gebied van laadpalen van de gemeente Den Haag, de bovenleiding van de trams van HTM en de rol van de Autoriteit Consument en Markt (ACM) samenkomen.

In het interview met een cliënt staat in deze editie het werk van de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA) centraal. Esther Lamboo, afdelingshoofd Algemene Taken bij de directie Handelstoezicht, schetst de zoektocht naar een nieuwe balans tussen het bieden van maatwerk, rechtszekerheid en rechtsgelijkheid bij de aanpak van misstanden. Samen met

onze advocaten probeert Lamboo de geleerde lessen in diverse procedures direct een plek te geven in de werkwijze.

We zijn onderdeel van een samenleving met grote uitdagingen, zoals op gebied van energietransitie, de bebouwde omgeving en de rechtsstaat. De samenhang en onderlinge afhankelijkheid van de vraagstukken als ook de veelheid aan verschillende benodigde expertises, maakt het vinden van oplossingen complex. Maar juist mensen die met betrokkenheid voor de publieke zaak werken zijn door een gedeelde intentie in staat om elkaar te vinden en door die complexiteit heen te breken.

Ik wens u veel leesplezier.

Sandra van Heukelom-Verhage

Uit de landspraktijk

Als advocaat vertegenwoordig je je cliënt in rechte. Je persoonlijke opvatting is dan van ondergeschikt belang. Maar tijdens de avondzitting in de Haagse Schouwburg was dat juist een vereiste. Als een van de zeventien juryleden van de verkiezing voor overheidsorganisatie van het jaar mocht ik mijn stem uitbrengen. Het prettige aan deze kwestie: de publieke zaak won hier hoe dan ook.

Er staan altijd mensen klaar om te vertellen dat er niks deugd van de overheid, om maar even de woorden van de Haagse burgemeester Jan van Zanen op die avond te herhalen. Natuurlijk heb ik het dan niet over mensen en organisaties die de overheid terecht kritisch volgen, die de overheid ter verantwoording roepen in de democratische rechtsstaat. De typering verwijst naar het misplaatste klagen over 'die ambtenaren en die overheid'. Dat zijn mensen en organisaties die zich juist met oprechte intenties en met ziel en zaligheid inzetten voor de samenleving.

Het is belangrijk om als waardering voor hun inzet jaarlijks te vieren wat goed gaat. Zij zijn vaak zelf al de eerste om pijnpunten te benoemen. Maar waar anderen daar dan ophouden, zetten zij zich vervolgens in om te zorgen voor oplossingen. Ik merk dat zelf net zo goed. Juist door de kwaliteit die zij leveren, door ons kundig en feitelijk toe te lichten welke keuzes zij maakten in beleid en uitvoering, kunnen wij de overheid als advocaten goed bijstaan in de rechtszaal.

De verpersoonlijking van de publieke zaak vormden de drie finalisten voor de overheidsmanager van het jaar. Inspirerende mensen die laten zien hoe je onder soms zeer lastige omstandigheden een bijdrage kunt leveren. In weerwil van cynisme en weerstand verbinden zij zich aan het publieke belang: Aissa Alloui bij de gemeente Groningen, Bas van Rijsbergen bij de gemeente Breda en Miriam Twilt-Mendonça bij de Dienst Justitiële Inrichtingen. De jury wees laatstgenoemde als winnaar aan.

Dan over de overheidsorganisatie van het jaar. Moest het de innovatieve gemeente Heemskerk worden, de kundige onderzoekers van Justis of de mensgerichte rechtbank Rotterdam? De gemeente Heemskerk won. Een uitvinding van een ambtenaar voor een waterbergende weg was exemplarisch. Haar vertegenwoordiger riep in zijn dankwoord op tot nog meer experimenten. Er gaat dan met zekerheid wel eens iets mis. Hopelijk inspireert het meer ambtenaren om met innovatieve, maatschappelijke oplossingen te komen. Ze mogen weten dat wij er dan desnoods zullen staan om de achtergrond en redenen voor keuzes en uitvoering toe te lichten. Als warm pleitbezorger in hun publieke zaak.

REIMER VELDHUIS

DE ZAAK Haagse bovenleiding

ENERGIETRANSITIE IS TECHNISCH EN JURIDISCH VRAAGSTUK

Megawattages, installaties, piekbelasting. De energietransitie kenmerkt zich door technologische vraagstukken. Maar het vereist ook juridische innovaties om vooruit te komen, zo blijkt uit een pilot van HTM en de gemeente Den Haag voor aansluiting van laadpalen op de bovenleiding van trams waarover Pels Rijcken adviseerde.

Iman Brinkman

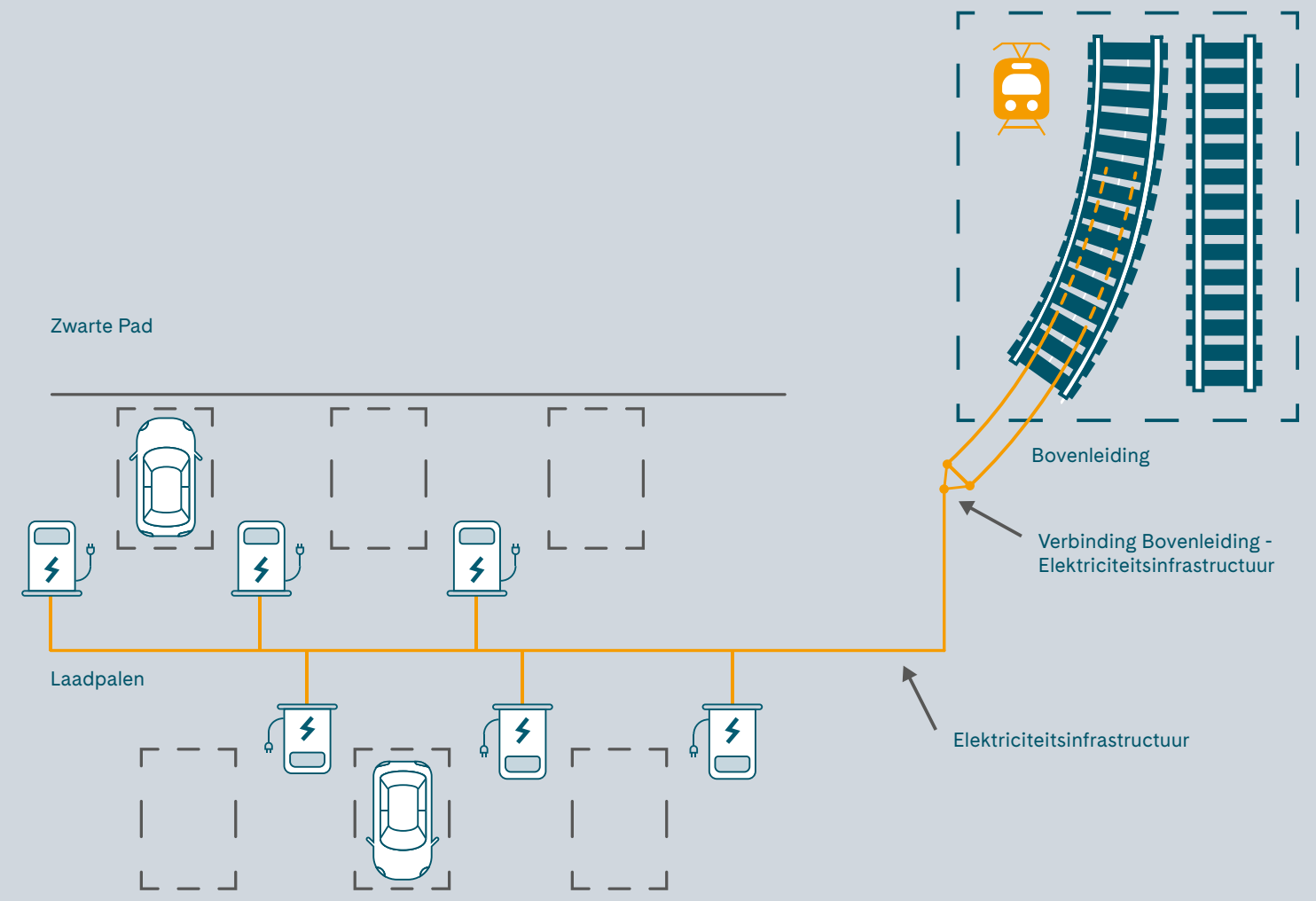
De toenemende elektrificatie van onze energievoorziening, zoals met elektrische auto's, leidt tot meer schaarste op het energienet. De gemeente Den Haag liet haar oog vallen op de overcapaciteit van stroom voor de bovenleidingen van trams en vond bij HTM een gewillig oor. Samen ontwikkelden ze het plan voor een pilot om parkeerplaats het Zwarte Pad te voorzien van laadpalen voor elektrische auto's, aangesloten op de HTM-bovenleiding.

Toekomstbestendig

“Het idee is op zich simpel. HTM heeft met netbeheerder Stedin een contract voor het leveren van voldoende elektrisch vermogen om zelfs bij de grootste pieken de trams te kunnen laten rijden. Maar buiten die piek is er capaciteit over”, schetst advocaat Iman Brinkman, gespecialiseerd in energierecht. “Ze beseften dat die overcapaciteit niet zomaar kan worden aangewend voor het opladen van elektrische auto's. De elektriciteitsmarkt is een streng gereguleerde markt. Ze vroegen ons omdat ze willen opereren binnen de kaders van het energierecht.”

Trams, trolleys, treinen

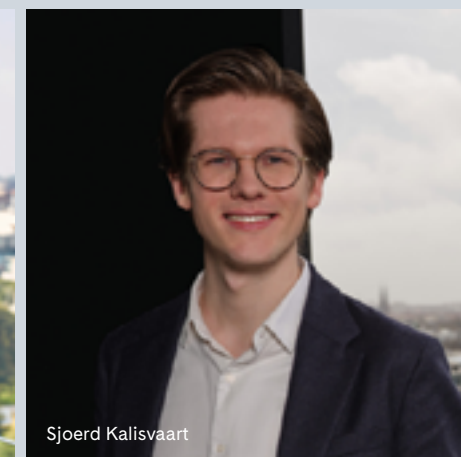
Het potentieel van het idee van de gemeente Den Haag en HTM is enorm. De bovenleiding doorkruist immers een groot deel van de stad. Na een succesvolle pilot bij het Zwarte Pad ligt daarna het aanbieden van laadpalen op tal van andere plekken voor de hand. Den Haag en HTM zijn dan ook niet de enige. Ook de gemeente Rotterdam werkt aan de inzet van

Aan dit advies werkten de volgende advocaten: Iman Brinkman, Georges Dictus, Sjoerd Kalisvaart en Jeanile Weyne.

Georges Dictus

Sjoerd Kalisvaart

Jeanile Weyne

de bovenleiding voor uitbreiding van een laadpaalinfrastuctuur, maar dan via een ander juridisch regime. Met Arnhem (trolleybussen) en de trams en metro's in Utrecht en Amsterdam gloort er een hoopvol perspectief.

Brinkman: “Iedereen zal dat onderkennen. Maar je moet het wel goed regelen. De juridische gevolgen van dergelijke investeringen kunnen flink wat zand in de motor strooien. Niemand wil in ingewikkelde juridische procedures belanden of bijvoorbeeld na enige tijd van forse investeringen geconfronteerd worden met het moeten terugdraaien daarvan.”

Installatie of net

De wet stelt, eenvoudig gezegd, dat met het aansluiten van een elektrische installatie van de ene afnemer op de installatie van een andere afnemer, er tussen die twee aansluitingen mogelijk een elektriciteitsnet ontstaat waarvoor een netbeheerder moet worden aangewezen. Er gelden dan allerlei voorwaarden waaraan moet worden voldoen. Er is een uitzondering mogelijk, maar ook daaraan zitten haken en ogen. De reden daarvan is dat degene die over een net beschikt doorgaans een monopoliepositie heeft. De verdeling van schaarse netcapaciteit moet daarom gereguleerd worden.

Brinkman: “De vraag voor de gemeente en HTM was eigenlijk: we streven hier een maatschappelijk doel na, namelijk helpen bij het behalen van de klimaatdoelen. Kunnen we dat zo doen zonder netbeheerder te worden? De uitkomst: de huidige opzet met inzet op één installatie vereist geen netbeheerder of wettelijke uitzondering. Uitbreiding van de installatie met

openbare laadpalen, brengt daar geen verandering in. Afstemming met toezichthouder ACM is echter verstandig.”

De ACM werd vervolgens om een informele zienswijze gevraagd en daarbij voorzien van de benodigde achtergrondinformatie. De ACM oordeelde vervolgens, op basis van de aan haar aangedragen informatie, waaronder het advies van Pels Rijcken, dat de opzet van de pilot conform de wet is. ACM: “Er blijft daarmee sprake van één partij die de infrastructuur gebruikt, zodat de infrastructuur kwalificeert als een installatie.”

Nieuwe perspectieven

Volgens Brinkman helpt de conclusie in de informele zienswijze van ACM om nu belangrijke vervolgstappen te zetten. “Een belangrijke volgende vraag is of een vergunning voor de levering van elektriciteit nodig is. Ook daarin volgt ACM onze analyse dat er geen leveringsvergunning nodig is. Maar dat moet nu verder worden uitgewerkt. Ik denk dat de juridische innovatie die hier plaatsvindt, weer nieuwe perspectieven biedt voor nog weer andere situaties waar mogelijk overcapaciteit is, zoals andere tram- en metrolijnen, openbare verlichting en infrastructuur voor waterhuishouding en riolering.”

Reactie Arjen Kapteijns, wethouder Energietransitie

“Met deze innovatieve samenwerking tussen de gemeente Den Haag en HTM zetten we een belangrijke stap richting een duurzame toekomst voor onze stad. Door de overcapaciteit op de bovenleiding van HTM-te benutten voor het opladen van elektrische auto's, tonen we aan dat we samen werken aan een schonere en groenere mobiliteit. Als de pilot slaagt en kan worden opgeschaald, dan is er meer mogelijk met het huidige elektriciteitsnet zonder te hoeven wachten op een netuitbreiding.”

Gecoördineerde juridische aanpak voor complexe gebiedsontwikkeling

Door groeiende complexiteit kan gebiedsontwikkeling voor gemeenten zomaar een hoofdpijndossier worden. Het medicijn is een gecoördineerde, integrale juridische aanpak die de complexiteit verlicht, zo blijkt tijdens de eerste Gemeentelijke Vastgoeddag van Pels Rijcken.

Christina Muntinghe

Aan de hand van een casus werden begin oktober tientallen afgevaardigden van gemeenten in korte tijd de wereld van een complex fictief gebiedsontwikkelingsproject ingezogen. Een afbeelding toont een dwarsdoorsnede van een gemiddeld gebiedsproject met parkeergarage, die weer het fundament vormt voor het hotel, winkelcentrum, bioscoop en appartementencomplex, met aansluiting op het treinstation.

Publiek perspectief

In de casus werd een breed scala aan relevante ruimtelijke en privaatrechtelijke vraagstukken verwerkt waar gemeenten bij gebiedsontwikkeling in de praktijk mee geconfronteerd worden. “Maar hoe zit het eigenlijk met stikstof?”, vraagt een deelnemer al vrij snel na de start van de introductie door advocaat

Aemile van Rappard. Hij haast zich te antwoorden dat het eigenlijk ondoenlijk was om alle vraagstukken in de casus in te passen vandaag. “Maar terecht natuurlijk: stikstofeisen werken sterk door.”

De verwijzing naar de bronnen waaruit is geput, zoals de omvangrijke gebiedsprojecten nieuwe Zuidplaspolder, de ondertunneling van de Zuidas, het Hamerkwartier in Amsterdam en het Hembrugterrein in Zaanstad, zijn daarvoor veelzeggend. Iedereen kent ze als complexe projecten. Het zijn bekende dossiers op de negende verdieping van het kantoor van Pels Rijcken waar alle disciplines binnen de bebouwde omgeving bij circa vijftig advocaten zijn verzameld om dergelijke gebiedsprojecten integraal te ondersteunen. De Vastgoeddag biedt de aanwezigen een inkijk in die aanpak.

Integrale aanpak

“Het is enorm druk. We hebben recent weer twee pitches gewonnen voor juridische ondersteuning bij gebiedsontwikkeling. Voor gemeenten wordt het steeds ingewikkelder. We krijgen momenteel ook veel verzoeken om hulp bij verevening van kosten voor publieke voorzieningen”, vertelt advocaat Maryse Mesu-Abbeker. “Onder de recent ingevoerde Omgevingswet hebben gemeenten meer instrumenten om kosten voor de integrale gebiedsontwikkeling te verhalen op projectontwikkelaars. Gemeenten willen graag hulp om een gebiedsontwikkeling aan de voorkant goed te regelen, en dat tegelijk met alle andere trajecten en procedures natuurlijk.”

Publiek- en privaatrecht

Samen met advocaat Christina Muntinghe verzorgde Mesu-Abbeker tijdens de Vastgoeddag de seminar ‘Huurovereenkomsten en concessies’. In totaal waren er vijf verschillende seminars, veelal gelijktijdig. En eigenlijk is dat exemplarisch voor de situatie waar gemeenten mee kampen bij projecten van gebiedsontwikkeling, legt advocaat Michael van Rijckevorsel uit, die samen met advocaat Djamilla Wijnen de workshop ‘Contracteren voor overheden in gebiedsontwikkeling’ hield.

“Voor zo’n gebiedsontwikkeling is een breed scala aan overeenkomsten nodig; intentie-, samenwerking- en coördinatieovereenkomsten om er maar enkele te noemen. En er zijn vervolgens tal van partijen en

Met welke juridische vraagstukken krijgt een gemeente te maken bij stedelijke en gebiedsontwikkeling?

Erfpacht

Vraagstukken Hoe flexibel is het recht van erfpacht? Wanneer is sprake van een aanbestedingsplicht? Wanneer staat het de overheid vrij om voor privaatrechtelijke afspraken te maken? In hoeverre zijn bijzondere voorwaarden nog als zakelijk recht van erfpacht te zien?

Benodigde expertise Zakelijke rechten, vastgoedrecht, aanbestedingsrecht.

Contracteren en aanbesteden

Vraagstukken Hoe kom je tot een samenwerkingsovereenkomst met een project-/gebiedsontwikkelaar? Welke samenwerkingsvorm is het meest geschikt voor de beoogde ontwikkeling? Wanneer is aanbesteden verplicht en wanneer niet? Wat zijn voor een deelproject goede voorwaarden in een aannemingsovereenkomst voor de bouw?

Benodigde expertise Vastgoedrecht, bouw- en aanbestedingsrecht, omgevingsrecht verjaring en zakelijke rechten.

Masterplan en omgevingsplan

Vraagstukken Hoe neem ik de raad mee in de ontwikkeling? Wie is verantwoordelijk voor tegenvallers door (bezwaar)procedures? Hoe stel ik een Raad van State-proof omgevingsplan op?

Benodigde expertise Omgevingsrecht, gebiedsontwikkeling, bestuursrecht.

Huurovereenkomsten en concessies

Vraagstukken Hoe komen je tot selectie van exploitanten voor bijvoorbeeld de parkeergarage? Welke vereisten gelden voor een huurovereenkomst of een concessie voor exploitatie?

Benodigde expertise Huurrecht, aanbestedingsrecht, Europees recht, staatssteun- en mededingingsrecht.

Klimaat en milieu

Vraagstukken In hoeverre raakt de gebiedsontwikkeling aan stikstofeisen? Hoe borg ik de inzet van afdoende klimaatadaptatiemaatregelen? Wie is aansprakelijk voor aanwezige bodemverontreiniging?

Benodigde expertise Aansprakelijkheid, schade en verzekering, energierecht, omgevingsrecht, bodem, (milieu)handhaving en calamiteiten, klimaat, vastgoedrecht, stedelijke en gebiedsontwikkeling.

Grondbeleid en -verwerving

Vraagstukken Wie mag onteigenen en wie kan onteigenaar zijn onder de Omgevingswet? Welke criteria zijn er voor het opleggen van gedoogplichten en wat betekent dit voor de overheid? Wanneer is het strategisch om een voorkeursrecht op te leggen?

Benodigde expertise Schadevergoedingsrecht, nadeelcompensatie, grondexploitatie en -onteigening, vastgoedrecht, huurrecht, erfpacht, verjaring en zakelijke rechten.

Warmtenet

Vraagstukken Wie is eigenaar van het warmtenet en van de warmte in de ondergrond?

Benodigde expertise Energierecht, omgevingsrecht, bodem, klimaatdoelstellingen, vastgoedrecht, stedelijke en gebiedsontwikkeling, zakelijke rechten.

Mobiliteit en (ondergrondse) infra

Vraagstukken Welke eisen kan ik stellen aan duurzame mobiliteit in een gebied? Met welke rechten moet ik rekening houden bij de ontwikkeling van een mobiliteits-hub? Welke rechthebbenden zijn er in het gebied met betrekking tot kabels, leidingen, riolering en wegen?

Benodigde expertise Milieurecht, omgevingsrecht, concessies, zakelijke rechten.

Bij Pels Rijcken werken circa vijftig advocaten met alle benodigde expertise samen in multidisciplinaire teams voor stedelijke en gebiedsontwikkeling. Wij werken allemaal op dezelfde negende verdieping, zo houden wij de lijnen kort. Nu vraagstukken steeds complexer worden, onder meer door hun onderlinge samenhang, zorgt een integrale benadering voor de meest duurzame oplossing.

“Telkens vormt een van de advocaten het aanspreekpunt, veelal is dat degene waar de eerste vraag rond gebiedsontwikkeling binnenkomt. De betreffende advocaat is dan de coördinator en de toegang tot 49 andere collega’s.”

Jeanile Weyne

Michael van Rijckevorsel

Djamilla Wijnen

- ● ● stakeholders met wie dan vaak gelijktijdig gesprekken plaatsvinden, zoals eigenaren, huurders, projectontwikkelaars en andere overheden”, schetst Van Rijckevorsel, die zelf veelal adviseert over contracten tussen gemeenten en grotere projectontwikkelaars.

“Al in de precontractuele fase kunnen er verplichtingen ontstaan, nog voor je echt iets hebt getekend. Voor een gemeente is het cruciaal zicht te hebben op die processen en de risico’s. Het voorkomt hoge financiële kosten achteraf, maar ook dat je te veel betaalt vooraf. De kunst is heel scherp voorbehouden en voorwaarden te formuleren.” Advocaat Jeanile Weyne voegt hieraan toe dat “bij het vormgeven van je strategie en de contracten ook steeds de blik op het aanbestedingsrecht moet worden gehouden: wie geeft opdracht, wie bepaalt de voorwaarden en wie betaalt?”

Gelijktijdige trajecten

Advocaat Daniëlle Roelands-Fransen vult verder aan: “Op hoofdlijnen zou je circa zeven verschillende trajecten kunnen onderscheiden bij een gebiedsontwikkeling. Elk met hun eigen dynamiek, bestuurlijke, juridische en fysieke risico’s. Ze vinden deels gelijktijdig plaats en ze kennen grote samenhang. Een scheur in je broek op een van die trajecten werkt dan, als je niet voorbereid bent, zo maar door in alle andere procedures.”

Roelands-Fransen: “Bij elk van deze trajecten zijn er weer tal van subtrajecten met navenante juridische vraagstukken denkbaar, zoals omgaan met het risico van verboden staatssteun, de inrichting en eigendomsverhoudingen bij warmtenetten, de controle op het parkeerbeleid bij een privaat ontwikkelde parkeergarage en het omgaan met een VvE van een

appartementengebouw. Sommige vraagstukken raken meerdere trajecten, zoals de stikstofproblematiek en de flora- en faunawetgeving.”

De ervaring leert dat sommige gemeenten de verschillende deeltrajecten te veel gefragmenteerd beleggen bij verschillende partijen. Het overzicht over alle juridische samenhang en consequenties, ontbreekt

dan snel, waarschuwt Roelands-Fransen. “Als het misgaat op een van de trajecten, dan worden wij gevraagd om advocatuurlijke bijstand te verlenen in een juridische procedure. Eigenlijk ben je dan te laat. Steeds meer gemeenten kiezen nu vooraf strategisch voor een gecoördineerde aanpak bij een van onze advocaten.”

Traject 1: Van masterplan tot omgevingsplan.

Traject 2: Overeenkomsten met projectontwikkelaars.

Traject 3: Overeenkomsten met grond- en gebouweigenaars.

Traject 4: Afwikkeling oude en aangaan nieuwe erfpachtconstructies.

Traject 5: Investeren in publieke voorzieningen.

Traject 6: Aanbesteding van projecten en werkzaamheden.

Traject 7: Afspraken met bijzondere eigenaren (overheden/netbeheerders).

Jonne Fluitsma en Edward Brans

Jelmer Procee

Aan de gang

Bij Pels Rijcken werken circa vijftig advocaten rond de bebouwde omgeving, elk met hun eigen specialismen, samengebracht in diverse secties zoals Vastgoed, Bouw- en Aanbestedingsrecht en Ruimte en Milieu. “Veel belangrijker is dat we gewoon fysiek bij elkaar op de gang zitten. We lopen makkelijk even binnen als een vraagstuk over bijvoorbeeld onteigening ook juridische vragen oproept over een aanbestedingstraject”, vertelt advocaat Jelmer Procee, die samen met advocaat Jetske Huber de workshop ‘Grondbeleid- en verwerving’ verzorgde. “Telkens vormt een van de advocaten het aanspreekpunt, veelal is dat degene waar de eerste vraag rond gebiedsontwikkeling binnenkomt. De betreffende advocaat is dan de coördinator en de toegang tot 49 andere collega’s.”

Toekomstige vraagstukken

Met de workshops van advocaten Floris Sepmeijer en Jeanile Weyne (‘Erfpachtvoorwaarden’) en advocaten Edward Brans en Jonne Fluitsma (‘Warmtenetten: de warmtewet en het goederenrecht’) ontstond er voor de aanwezigen in ieder geval tijdens de Vastgoeddag een begin van een overzicht over de vraagstukken rond gebiedsontwikkeling.

Ze kregen daarbij het advies alvast het nodige denkwerk te doen, zegt Jonne Fluitsma: “Een voorbeeld vormt de nieuwe wetgeving op het gebied van goederenrecht bij ondergrondse kabels en leidingen. Vroeger moest een netbeheerder opstalrechten regelen voor alle percelen waar zijn leidingen doorheen liepen. Nu hoeft dat niet meer. Je blijft na (bevoegde) aanleg nu hoe dan ook eigenaar van die leiding. Maar

die regeling geldt alleen voor leidingen in andermans grond en wat nu als je leidingen aanlegt in je eigen grond, als onderdeel van een netwerk? Hoe draag je dat dan in de toekomst over op een andere eigenaar?”

De gewenste grootschalige energietransitie brengt hoe dan ook nog een hoop vraagstukken met zich mee. Gemeenten zullen daar mee om moeten gaan, ondanks dat de wet niet in alle gevallen al duidelijke kaders schept, zegt Fluitsma. Tijdens de workshop beschreef hij dat aan de hand van voorbeelden rond warmte-koudeopslag (WKO). “Er is bij wet nog niet geregeld hoe we omgaan met twee perceeleigenaren die beide naast elkaar een warmte-koudeopslag aanleggen. Wat als de ene opslag, weliswaar diep onder de grond, onder het perceel van de buurman doorloopt en de buurman zelf ook een opslag wil

aanleggen? Wie is er eigenaar van de warmte en de koude in de grond?”

Meedenken

Voor het omgaan met dat soort vraagstukken schuilt volgens Fluitsma ook de kracht van de gecoördineerde juridische aanpak. “Wij proberen zoveel mogelijk mee te denken bij een gebiedsontwikkeling. Dus al komt een gemeente eerst binnen met vooral een vraag over bijvoorbeeld een aanbesteding, als we onze tanden zetten in een gebiedsontwikkeling adviseren we ook meteen over toekomstige juridische uitdagingen zoals rond warmte-koudeopslag en aanstaande wijzigingen in wet- en regelgeving.”

Het interview: ESTHER LAMBOO

Toezi chthouder zoekt balans tussen juridisering en effectief toezicht

De Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA) merkt dat in het toezicht wordt gezocht naar een nieuwe balans tussen maatwerk en rechtszekerheid en rechtsgelijkheid, zegt mr. Esther Lamboo, afdelingshoofd Algemene Taken bij de directie Handelstoezicht van de NVWA. “Het kost tijd om die nieuwe balans te vinden. Het aanpakken van misstanden tegelijk met het zoeken van de nieuwe balans, wringt daardoor soms nog met elkaar.”

De NVWA ziet toe op de veiligheid van voedsel en consumentenproducten, dierenwelzijn en bescherming van de natuur. Dat is een enorme opgave, zoals wel blijkt uit enkele cijfers. In 2023 werden bijvoorbeeld ruim 33.500 voedselinspecties uitgevoerd, 17.000 monsters genomen van vlees in slachthuizen en 964 locaties met attracties en speeltoestellen bezocht. Het aantal boetes bedroeg vorig jaar 7.692 en het aantal bestuurlijke maatregelen ruim 1.200.

Hogere bewijslat

Er werden 1.320 bezwaren ingediend en daarop volgden 588 beroepen. Door de oogharen heen con-

cludeert Lamboo: “De rechter is kritischer op ons en vraagt meer maatwerk. De bewijslat of de bewijslat ligt daardoor hoger; dat vergt iets van ons als toezichthouder in het vormgeven van ons toezicht. Het is daardoor ingewikkelder, maar niet onmogelijk, om gezag te hebben en uit te blijven stralen. Dat neemt niet weg dat de samenleving wil dat we misstanden aanpakken. Dat wringt soms met elkaar.”

Lamboo startte 1 oktober van dit jaar in haar huidige functie, maar kent de NVWA van haver tot gort. Sinds 2017 was ze directiesecretaris Strategie, plaatsvervangend hoofd Juridische Zaken en manager Team Bezwaar en Beroep. Nu werkt ze als afdelingshoofd

van de afdeling Algemene Taken, directie Handelstoezicht. Daarnaast is zij kwartiermaker van eenzelfde afdeling voor de directie Slachttoezicht.

Maatwerk en uniformiteit

“Het gros van de ondernemers is relatief klein. Bijvoorbeeld een restauranthouder, een transporteur van vee, een veehouder, een tabakszaak, de winkelier. Daarnaast hebben we ook te maken met grote en zeer grote bedrijven. Na de toeslagenaffaire en ‘Groningen’ zijn rechters terecht meer aandacht gaan geven aan maatwerk. Ook vanuit het oogpunt van herstel van vertrouwen in de overheid. Daarin is het nog zoeken met elkaar. Bij het geven van aandacht aan meer maatwerk mag er oog zijn voor de uitvoerbaarheid van wettelijke bepalingen waar een toezichthouder toezicht op houdt. Als toezichthouder willen we bijvoorbeeld dat er naast maatwerk ook uniformiteit is in de aanpak met oog op rechtsgelijkheid en rechtszekerheid.”

Vastleggen en duiden

Een voorbeeld, zo vertelt ze, is het aanpakken van overtredingen bij veevervoer. Soms gaan er dieren

op transport die niet transportwaardig zijn. Bijvoorbeeld omdat ze een aandoening hebben. Aan de NVWA de taak daarop toe te zien. Lamboo: “Voor de aanpak daarvan was een rapport van bevindingen veelal voldoende waarin we vaststelden dat er een dier op transport was gezet met reeds aanwezige aandoeningen. De rechter nam dat dan van ons aan. Nu is dat niet altijd meer voldoende; belangrijk is dat we vastleggen en voldoende duiden en uitleggen wat maakt dat – in het geval van het transport van een dier – het dier al voorafgaand aan het transport niet geschikt was voor vervoer. Doen we dat niet of onvoldoende dan zien we dat twijfel in het voordeel van de ondernemer wordt uitgelegd. Juist in de voedselindustrie en de vleessector hebben we veel zaken. Het belang is hier vaak groot. Daardoor zien we dat deze bedrijven vaker in beroep en hoger beroep gaan.”

Het overgrote deel van de bezwaar- en (hoger) beroepszaken wordt door de NVWA met eigen mensen afgehandeld. In een klein deel van de (hoger) beroepszaken, circa tien tot twintig per jaar, wordt Pels Rijcken gevraagd te ondersteunen. “99 procent van de zaken doen we zelf, voor 1 procent ervan zetten we Pels Rijcken in. Daarnaast hebben we soms te

maken met aansprakelijkstelling van de NVWA. Gebeurt dat bij de burgerlijke rechter dan hebben we een advocaat nodig en schakelen we Pels Rijcken in.”

Onafhankelijke advocaat

Volgens Lamboo kiest de NVWA strategisch voor inzet van Pels Rijcken. “We vinden het bijzonder waardevol om over een advocaat te beschikken die weet hoe het bij een overheidsorgaan werkt en wat onze behoefte is. We vinden het daarbij belangrijk soms juist een zaak niet zelf te doen, maar een onafhankelijke advocaat in te zetten van Pels Rijcken. Ook het belang of de omvang van een zaak kan een afweging zijn om Pels Rijcken in te zetten.”

Hoewel de hogere bewijslast uitdagingen met zich brengt, is Lamboo tegelijk positief. “Zoals gezegd kost het tijd om een nieuwe balans te vinden. Als toezichthouder die maatregelen kan nemen die van grote impact zijn voor een onderneming is het belangrijk om maatwerk te leveren en daarbij ook aandacht te hebben voor uniformiteit, rechtszekerheid en rechtsgelijkheid. Daarbij zie ik dat we dan een grote creativiteit aan de dag leggen om te midden van juridisering en een complex stakeholderveld weer nieuwe wegen te vinden om toezicht- en handhaving vorm te geven. Waar nodig vullen we dat aan met de advocaten-skills van en kennisdeling met Pels Rijcken.”

Lessen trekken

Ondernemers die handenwrijvend in de nieuwe lijn van bestuursrechters kansen zien, komen volgens Lamboo uiteindelijk van een koude kermis thuis. “Vanzelfsprekend trekken we lessen uit procedures en uitspraken en verbeteren we onze werkwijze. Zodat we met gezag en met effect toezicht kunnen houden.”

ImpactFest

Winnaar met impact op Access to Justice

Tijdens het jaarlijkse ImpactFest werd Lexgen uitgeroepen als winnaar van een bijdrage van 20.000 euro uit het Access to Justice Fonds van Pels Rijcken. Uit acht inzendingen was al eerder een selectie gemaakt van drie kandidaten door een jury bestaande uit advocaten van Pels Rijcken (Martijn Scheltema, Annelieke Wissink, Hèlen Haaijer), de winnaar van vorig jaar (Lieke Beelen, Visual Contracts) en een lid van de Raad van Commissarissen van Pels Rijcken (Jan-Willem Prakke). De drie hielden een pitch tijdens het ImpactFest waarna de jury Lexgen tot winnaar uitriep.

Lexgen probeert met een AI-assistent gebruikers te helpen om snel door grote hoeveelheden juridische teksten te navigeren en herleidbare antwoorden te

genereren. “De sociale ambitie van Lexgen om de tool beschikbaar te stellen aan onder meer de Rechtswinkel en het Juridisch Loket sluit naadloos aan bij ons visie: door anderen te ondersteunen, een multiplier te zijn van initiatieven voor verbetering van de toegang tot het recht”, zegt bestuursvoorzitter Sandra van Heukelom-Verhage, die de prijsuitreiking verzorgde.

Toegang tot het recht is niet voor iedereen vanzelfsprekend. Individuen of kleinere ondernemers kunnen het om veel redenen lastig vinden om hun rechtspositie te bepalen en eventuele juridische stappen te zetten om hun recht te halen. Dit is het tweede jaar op rij dat we een financiële bijdrage uit ons Access to Justice Fonds uitreiken. We willen daarmee innovatieve ideeën en projecten ondersteunen die de toegang tot het recht in brede zin bevorderen.

RECENTE publicaties

Vakliteratuur

Onze advocaten schrijven regelmatig artikelen voor de vakliteratuur over gerechtelijke uitspraken en andere juridische ontwikkelingen. Hieronder een selectie van de artikelen uit afgelopen kwartaal. Je vindt alle publicaties ook op pelsrijcken.nl/kennis.

Nederlands Juristenblad (NJB)

In [deze kroniek](#) belichten Jean-Paul Heinrich en Irene van der Heijden de ontwikkelingen in rechtspraak, wetgeving en uitvoering die bijdragen aan een dienstbaar bestuursrecht.

Het Nederlands Tijdschrift voor Bestuursrecht (NTB)

In [de kroniek 'Handhaving van bestuursrecht'](#) beschrijven Marije Batting, Marije van Mannekes, Carola de Rond en Katrien Winterink de relevante ontwikkelingen en interessante uitspraken op het gebied van toezicht en handhaving in de periode van januari tot augustus 2024.

Gemeentestem (Gst)

In [deze annotatie](#) bespreekt Dana van Weerden de eerste uitspraak over de toepassing van artikel 5.1, lid 2, sub i Woo. De zaak betrof de afwijzing van een verzoek tot openbaarmaking van informatie over (vermeende) integriteitsschendingen door gemeentemedewerkers en het daaropvolgende onderzoek.

Mediaforum

Net als bij de opkomst van internetzoekmachines roept het gebruik van GenAI door het grote publiek verschillende juridische vragen op. In het artikel [Garbage in, garbage out](#) bespreken auteurs Emma Stevens en Lars Groeneveld GenAI als de volgende stap na de traditionele zoekmachine.

Lexology

Auteurs Jotte Mulder en Ivo Barends bieden in [Dominance and Monopolies: Netherlands](#) een toegankelijke en bondige samenvatting van de Nederlandse regelgeving met betrekking tot machtsmisbruik.

Juridische blogs

Elke week publiceren onze advocaten juridische analyses, doen zij verslag van nieuwe juridische ontwikkelingen en bieden zij handreikingen voor de juridische praktijk. Dat doen ze in de vorm van [blogs](#) en [vlogs](#), zoals het bekende Cassatievlog. Het cassatieteam publiceert daarnaast ook Kennisclips Hoger Beroep, een serie van zeventien korte video's over het civiele hoger beroep.

In de vak- en nieuwsmedia

Wat maakt een rechtsgebied bijzonder? Nina Bontje, bestuursrechtadvocaat en partner met specialisatie in openbaarheid van de overheid, biedt in het [Advocatenblad](#) een inkijkje.

Reimer Veldhuis was als een van de juryleden betrokken bij de uitreiking van de Overheidsawards 2024. Lees [het verslag](#).

Pels Rijcken en het departement Rechtsgeleerdheid van de Universiteit Utrecht hebben onlangs hun [samenwerking](#) op het gebied van kennisdeling, onderwijs en onderwijsvernieuwing verlengd.

Traditiegetrouw blikt Het Advocatenblad terug op de [Spraakmakende Zaken van het jaar](#). Irene van der Heijden beschrijft de zaak tussen de gemeente Utrecht en de Kroon, die zij samen met Bob Jaasma vertegenwoordigde.

Per 1 januari 2025 treden Katrien Winterink (43) en Ephraim Dekkers (34) toe tot de partnergroep van Pels Rijcken. Katrien is gespecialiseerd in milieuaansprakelijkheidsrecht, Ephraim is gespecialiseerd in arbeidsrecht. [Lees meer](#).

Dit magazine per mail ontvangen?

Abonneer je via de QR-code!

Heb je suggesties, tips voor verhalen of ideeën mail ze naar: pers@pelsrijcken.nl.

pelsrijcken.nl/magazine

PELS RIJCKEN

OVER ONS

De advocaten van Pels Rijcken bieden in en buiten rechte juridisch advies en advocatuurlijke bijstand aan cliënten. We zijn het kantoor van de landsadvocaat. De Nederlandse Staat is onze grootste cliënt.

We zijn er ook voor andere cliënten zoals gemeenten, provincies, waterschappen, onderwijs- en zorginstellingen en het bedrijfsleven. Bij Pels Rijcken werken 300 mensen, van wie ongeveer 170 als advocaat en 130 in de ondersteuning daarvan.

We bestaan sinds 1969. Onze expertise ligt bij juridische vraagstukken die grote maatschappelijke relevantie hebben. We willen onze cliënten een juridisch kompas bieden in een complexe, veranderende samenleving en ons onderscheiden door de kwaliteit van onze dienstverlening.

T: +31 70 515 3000
E: info@pelsrijcken.nl
pelsrijcken.nl

New Babylon
Bezuidenhoutseweg 57
2594 AC Den Haag